

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 5736
Tarih : 28.05.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sağlık Hizmetleri Temel Kanununda Değişiklik Yapılması İle Menstrüel Sağlık Ürünlerinin Ücretsiz Sağlanması Hakkında Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim. 28.05.2024

Gülüstan Kılıç Koçyiğit

Kars Milletvekili

DEM Parti Grup Başkanvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği , Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Tarih: 29-5-2024	Esas No: 2/2179

T B M M KANUNLAR VE KARARLAR BSK LİĞİ
2 8 Mayıs 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
2 8 Mayıs 2024
No: 1435259

GEREKÇE

1987'de Kosta Rika'da gerçekleşen Uluslararası Kadın ve Sağlık Toplantısı'nda ilan edilen "Uluslararası Kadın Sağlığı Hareketi Günü", kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) haklarına dikkat çekmeyi ve bu konuları gündeme taşımayı amaçlamaktadır. Kadınların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunları ele almanın önemini vurgulayan bu gün, cinsel sağlık materyallerine, HPV aşılara ve menstrüel sağlık ürünlerine erişimin bir hak olduğunu hatırlatmaktadır.

2014 yılında Almanya'da WASH United isimli sivil toplum örgütü tarafından başlatılan "Menstrüel Hijyen Günü", menstrüasyon döngüsünün ortalama 28 gün sürmesi ve her döngüde ortalama 5 gün adet görülmesi nedeniyle 28 Mayıs günü olarak belirlenmiştir. Bu gün, regl olan kişilerin bu dönemde ihtiyaç duydukları ped ve tampon gibi menstrüel sağlık ürünlerinin yanı sıra; temiz su, temiz bir tuvalet ve çöp kutusu gibi temel ihtiyaçlara erişememe sorunu olarak tanımlanan regl yoksulluğuna dikkat çekmeyi ve bu konudaki farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır.

Kadınların ve LGBTİ+'ların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları sorunlar ve regl yoksulluğu, tüm politik aktörlerin ve ilgili kamu kurumlarının gündemine alması gereken acil sorunlardır. Güvenli ve ücretsiz cinsel sağlık materyallerine, yaygın HPV aşısına ve hijyenik regl materyallerine erişim haktır.

Regl olan kişiler yaşamlarının toplamda ortalama 7 yılını bu süreçle geçirir. Menstrüasyon kelimesi Latince "ay" anlamına gelen "mensis"ten türemiştir ve tarih boyunca farklı kültürler, regl bakımı için çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Antik Mısır'da papirüs, Antik Yunan'da tiftik ve Amerika kıtasının antik uygarlıklarında yosun ve bufalo derisi gibi materyaller kullanılmıştır.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan endüstriyel menstrüel ürünler 20. yüzyılın başında piyasaya sürülmüş ve 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaygınlaşmıştır. Türkiye'de hijyenik pedlerin satışı 1972 yılında başlamıştır. Ancak menstrüel ürünler, uzun yıllar lüks kozmetik ürünleri kategorisinde yüksek oranlarda vergilendirilmiş ve ekonomik bir yük oluşturmuştur. Bu adaletsiz vergilendirme ve regl tabusu, karar mekanizmalarında regl olmayan erkeklerin baskın olmasından kaynaklanmaktadır.

Dünya genelinde feminist topluluklar, 1990'lardan itibaren menstrüel ürünlerin adaletsiz vergilendirilmesine ve regl tabusuna karşı mücadele etmektedir. İlk olarak Kenya, 2004 yılında menstrüel ürünlerden alınan vergiyi tamamen kaldırarak öncülük etmiştir. Bunu Kanada, Avustralya, Hindistan ve Malezya gibi ülkeler takip etmiştir. Avrupa'da ise Birleşik Krallık, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve İspanya vergileri düşürmüştür.

Kolombiya Anayasa Mahkemesi, 2018 yılında menstrüel ürünlerden alınan %5 KDV'yi ayrımcılığa aykırı bularak kaldırmıştır. Bu karar, regl yoksulluğunun insan hakları temelinde yüksek yargıya taşındığı ilk örnek olmuştur. Regl yoksulluğuyla mücadele, sürdürülebilir menstrüel ürünler ve kamusal alanlarda menstrüel ürünlerin ücretsiz temini gibi konuları da kapsamıştır. Güney Afrika'dan Candice Chirwa, Hindistan'dan Diipa Khosla, ABD'den Nadya Okamoto ve Birleşik Krallık'tan Amika George gibi aktivistler bu alanda öncülük yapmaktadır. 2019'da Hindistan'da regl yoksulluğunu konu alan "Period. End of the Sentence." adlı kısa filmin Oscar kazanması, bu mücadeleyi ana akım medyada görünür kılmıştır.

Türkiye'de de regl olan kişilerin sağlık haklarını garanti altına alan politikaların oluşturulması, yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve uygulanması için tüm paydaşlar harekete geçmelidir. Türkiye'de regl ve menstrüel ürünler, 2000'li yılların başında "güçlü kadın" imajlarını vurgulayan televizyon reklamlarıyla görünürlük kazanmıştır. Regl yoksulluğu ve tabusu, yaklaşık 12 yıldır kamuoyunda tartışılmaktadır. 2013'te Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "kirli" kelimesinin "aybaşındaki kadın" olarak tanımlanmasına karşı başlatılan #KirliSensinTDK kampanyası ve 2016'da Konuşmamız Gerek Derneği'nin faaliyetleri bu alandaki önemli gelişmelerdendir. Derin Yoksulluk Ağı'nın 2021 raporuna göre, pandemi sürecinde derin yoksulluk yaşayan 103 hanenin %82'si dışarıdan yardım almadan pede erişememiştir.

Türkiye'de regl izni, ilk olarak 2004'te "ağır ve tehlikeli işler" kapsamında çalışan kadınlara 5 gün olarak tanınmıştır, ancak 2013'te bu yönetmelik kaldırılmıştır. Son yıllarda, sendikaların çabalarıyla regl izni toplu iş sözleşmelerine tekrar girmeye başladı. Tunceli Belediyesi, İzmir Barosu, Kadıköy Belediyesi, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve Zomato gibi kurumlar bu uygulamanın öncüsü olmuştur.

2019'dan itibaren kadın milletvekilleri de regl yoksulluğu ve tabusu üzerine TBMM'ye kanun teklifleri sunmuş, araştırma önermeleri ve soru önermeleri ile konuya dikkat çekip çözüm önerilerini geliştirmiştir.

Erdoğan'ın, 28 Mart 2022 tarihinde yaptığı konuşmada, enflasyonla mücadele kapsamında çeşitli ürünlerde KDV indirimleri uygulanacağını açıklamasının ardından 1 Nisan 2022'de yürürlüğe giren karar ile ped ve tamponların KDV oranı %18'den %8'e indirilmiştir. Ancak artan enflasyon ve alım gücündeki daralma nedeniyle, bu KDV indiriminin ped fiyatlarına etkisi hissedilmemekte ve regl yoksulluğu derinleşmektedir.

Regl yoksulluğu ve tabusu, sistematik ve çok katmanlı bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve derin yoksulluk sorunu olarak ele alınmalı, yoksulluğu önleyecek politikalar geliştirilmeli ve yasal düzenlemeler yürürlüğe konmalıdır. Vergi indiriminin regl yoksulluğunun çözümü için yeterli olmadığı zaman içinde kanıtlandığından menstrüel sağlık ürünlerinin sağlık hakkı ve sosyal haklar kapsamında regl olan herkese ücretsiz sağlanması bu anlamda önemli bir adım olacaktır.

Regl olan kişilerin, özellikle ekonomik zorluklar yaşayan kesimlerde, bu ürünlere erişimde sıkıntılar yaşadığı bilinmektedir. Bu da kişisel hijyenin sağlanamamasına, sağlık sorunlarına, eğitimden ve sosyal hayattan kopmaya yol açabilmektedir. Türkiye'de de başta okullarda, yurtlarda, sığınmacı kamplarında, geri gönderme merkezlerinde, tarım işçilerinin barınma alanlarında ve cezaevlerinde bulunanlar olmak üzere regl olan herkesin bu temel ihtiyaçlarına ücretsiz erişimlerinin sağlanması, anayasanın eşitlik ilkesi ve sosyal devlet anlayışının gereğidir. Bu kanun teklifi ile menstrüel sağlık ürünlerinin ücretsiz sağlanması, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin pekiştirilmesine, sağlık hizmetlerine erişimin yaygınlaştırılmasına ve kişilerin temel haklarına saygının artırılmasına katkıda bulunacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Teklif ile, başta okullar, yurtlar, sığınmacı kampları, geri gönderme merkezleri, tarım işçilerinin barınma alanları ve cezaevlerinde bulunanlar olmak üzere, mülteci/göçmen/sığınmacılar dahil regl olan kişilere hijyenik ped, menstrüel kap ve tampon gibi menstrüel sağlık ürünlerinin ücretsiz sağlanması ve bu doğrultuda her yıl Sağlık Bakanlığı bütçesinden gerekli miktarda ödenek ayrılması amaçlanmaktadır.

MADDE 2-Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

**SAĞLIK HİZMETLERİ TEMEL KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI İLE
MENSTRÜEL SAĞLIK ÜRÜNLERİNİN ÜCRETSİZ SAĞLANMASI HAKKINDA
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 18- Anayasa'nın Kanun önünde eşitlik ilkesi 10 uncu maddesinin ikinci fıkrası gereğince ve sosyal devlet ilkesi ve sağlık hakkının korunması amacıyla;

başta okullar, yurtlar, sığınmacı kampları, geri gönderme merkezleri, tarım işçilerinin barınma alanları ve cezaevlerinde bulunanlar olmak üzere, mülteci/göçmen/sığınmacılar dahil regl olan kişilere hijyenik ped, menstrüel kap ve tampon gibi menstrüel sağlık ürünleri ücretsiz sağlanır. Bu amaçla her yıl Sağlık Bakanlığı bütçesinden gerekli miktarda ödenek ayrılır.

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.